

pozorování zůstaly utajeny, či minimálně neobjevy. Právě proto je publikace cenná a užitečná. Čtenáři je v publikaci zprostředkována esence unikátnosti a zvláštnosti školního prostředí. Tato skutečnost se nejlépe vyjevuje v závěrečných kapitolách publikace, které obsahují hutnou syntézu a diskusi výzkumných zjištění. Namátkou uvádím příklady humorných zápletek zmiňovaných autorkou publikace: odhalení nekompetentnosti, vybočení z role, mocenská eskalace, rušení výuky, útrapy apod. To dokazuje, že humor ve škole zrcadlí palčivé problémy, s nimiž se potýká již několik generací pedagogických teoretiků i praktiků. V závěru autorka publikaci výstižně shrnuje a konstatuje: „[...] *Humor je prostředkem, jak zaútočit na školu, a to proto, aby škola zůstala zachována.*“ Kniha je originálním příspěvkem k porozumění humoru ve školním prostředí přístupným pro široký oborově neohraničený okruh čtenářů. Zároveň se ale také jedná o originální, promyšlenou a vyzrálým jazykem napsanou původní kvalitativní výzkumnou studii, která bezesporu stojí za přečtení a posuzování.

P. Knecht

* Šedřová, Klára. *Humor ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s.

Antonín Přichystal: *Lithic Raw Materials in Prehistoric Times of Eastern Central Europe**

Rozšířené vydání základního přehledného díla A. Přichystal, *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*, Masarykova univerzita, Brno 2009 v anglické verzi, která ji zprostředkovává nejširší skupině badatelů o této problematice. Je velmi přehledně sestav-

vena do jednotlivých okruhů bádání, kapitoly i podkapitoly vždy s připojenou literaturou. Po Úvodu a historii poznávání pravěkých kamenných surovin ve střední Evropě ve druhé polovině 19. až počátku 21. století následuje vymezení studované oblasti, její geomorfologická charakteristika, přehled geologie vzhledem k potenciálním zdrojům kamenných surovin i použitých metod jejich určování. Za podstatný je možno považovat druhý okruh s přehledem dělení surovin používaných na kamenné štipané artefakty, kde zvláštní místo mají silicity, s jejich terminologií (rohovec, pazourek, radiolarit, spongolit, révait atd.). Velmi podrobný výčet je podán na základě jednotlivých teritorií (Čechy, Morava, Dolní a Horní Rakousy, Bavorsko, Durynsko, Sasko, Polsko, Slovensko a Maďarsko). Stejným způsobem jsou zpracovány minerály oxidu křemičitého – křemen, křišťál, citrín, záhněda, růženín, chalcedon, jaspis, achát, opál, přírodní skla jako byl obsidián a perlit, tachylit, saský smolek (Pechstein) a vltavíny, dále křemence, porcelanity, serpentinity, tuf, silicifikovaní koráli, dřeva apod.

Dále v třetím okruhu je pozornost věnována surovinám kamenných broušených artefaktů, zejména metamorfovaných hornin (metabazity, zelené břidlice, amfibolity, serpentinity, jadeitit, nefrit, eklogit, mramory, křemen-sillimanitické horniny), dále vyvřelé horniny (diority, andezity, bazalty, diabasy, granity atd.) a sedimentární horniny (kulmské prachovce, pískovce, vápence, švartna, železné rudy apod.). Každá uváděná kamenná surovina je popsána dle jednotného systému (vývoj jejího poznání, lokalizace výskytu, geologická situace, makroskopický vzhled, charakteristika pod stereomikroskopem, popis výbrusu, ostatní analýzy a využití v pravěku). Samozřejmě některé údaje nemusejí být, pokud nejsou známy, uvedeny. Na závěr je pozornost věnována některým

výbráním kamenným artefaktům. Ve čtvrtém krátkém okruhu surovinám nátepních destiček, v pátém brousků a brusných kamenů, obsáhlý šestý informuje o surovinách drtidel, mlecích kamenů a žernovů, sedmý o kamenných přeslenech, osmý o zdrojích kamenné soli, devátý o fosilích a dalších kamenných kuriozitách a poslední desátý o kamenných pseudoartefaktech a falzifikátech. Nutno doplnit, že právě v rámci V.–VII. okruhu o různých kamenných předmětech a nástrojích sloužících v rámci řady výrobních činností není přesný název díla Kamenné suroviny v pravěku, neboť v řadě případů se jedná o doklady z raného a vrcholného středověku (např. žernovy a přesleny z ovručské břidlice, sadského lupku, křídového vápence z Opole v jižním Polsku). V současnosti představuje základní dílo jak pro mineralogy a geology, tak archeology – v oboru petroarcheologie v sedmdesátých letech minulého století.

Z. Měřinský – E. Zumpfe

* Brno: Masarykova univerzita, 2013, 351 s., 147 obr., 387 foto v obr. příloze.

Ivo Pospíšil: Stará literatura východních Slovanů a ruská literatura 18. století*

V roce 2014 vznikly v rámci projektu „Filozofická fakulta jako centrum excelentního vzdělávání“ nové publikace o slovanských jazycích, ruské literatuře, ukrajinské kultuře nebo areálových studiích. Objevuje se mezi nimi i publikace Iva Pospíšila věnovaná literárním počátkům východních Slovanů a ruské literatuře 18. století.

Už názvem *Stará literatura východních Slovanů a ruská literatura 18. století* autor poukazuje na důležitý fakt: v nejstarší vý-

vojové fázi představovala literatura Rusů, Ukrajinců a Bělorusů společné koiné, byla spjata geneticky, ale i areálově, s prvním státním útvarem východních Slovanů. O emancipaci jednotlivých národních literatur můžeme tedy mluvit až po rozpadu Kyjevské Rusi od 13. století, spíše však mnohem později.

Publikace se skládá z výkladové části a ukázek textů. Samotná výkladová část zahrnuje počátečnou fázi literatury ruské, ukrajinské i běloruské v 11.–17. století a následné formování ruské literatury v 18. století. Autor věnuje pozornost nejprve hlavním rysům a žánrovému spektru literatury Kyjevské Rusi. Dál se soustřeďuje na složitou problematiku zejména staroruské literatury, především na otázky její struktury, periodizace a transcendence. V exkurzu se ještě vrací k otázce jazyka staroruské literatury z hlediska lingvistického i axiologického, ale také k modernizaci ruského jazyka, k níž docházelo přibližně od druhé poloviny 18. století.

Ruskou literaturu 18. století Pospíšil nazývá uměle utvořeným pojmem, tzv. tranzitivním pásmem, protože právě v tomto období stará a nová literatura nevytvářejí následnost, ale naopak existují jedna vedle druhé. Toto období charakterizuje hledačství, hledání vlastní cesty, identity ruské literatury v kontextu evropských literatur. Autor tady vytváří přehled významných spisovatelů, jejich tvorby a směřování, pak se zaměřuje na uzlové body v genezi ruského románu; klíčové místo mezi nimi zaujímá epistolární cestopis N. M. Karamzina *Dopisy ruského cestovatele* (úplné vydání 1801). Z ruské literatury 18. století se postupně rodil pověstný „literární zázrak“, tzv. zlatý věk ruské literatury, který se sebou přinesl plejádu spisovatelů světového jména.

Nejvíce osloví části pojednávající o *Slovu o pluku Igorově*, centrální slovesné památce staroruské literatury, jejíž původ